

Jaarverslag

van het Nederlandsch Economisch Historisch Archief (NEHA)

2024

Inhoud

Van de voorzitter	3
Overeenkomst IISG-NEHA en bestuursorganen	4
Verzamelingen van het NEHA	6
Bezoek aan het Gemeentearchief Zaanstad – NEHA inbewaargevingen.....	12
Economisch-Historisch onderzoek in Nederland.....	14
Publicaties mogelijk gemaakt door NEHA	19
Activiteiten van het NEHA.....	21
Bijlagen.....	22

Afbeelding voorzijde: Een voorbeeld van een centsprent, uit de nieuw verworven NEHA-collectie (zie p. 7)

Van de voorzitter

Beste lezer,

Voor u ligt het tweede NEHA-jaarverslag “nieuwe stijl”, over het kalenderjaar 2024.

In dit jaar namen wij afscheid van bestuurslid Jessica Dijkman, die sinds 2017 met hart en ziel secretaris was van het NEHA. We zullen Jessica’s nauwgezette administratie missen, maar menen een waardig opvolger voor haar te hebben gevonden in de persoon van Jelle van Lottum, senior onderzoeker aan het Huygens Instituut te Amsterdam en hoofd van de onderzoeksafdeling Geschiedenis daar. Daarnaast is Jelle bijzonder hoogleraar met als leeropdracht “De geschiedenis van arbeidsmigratie in vergelijkend perspectief” aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

Een van de nieuwe verantwoordelijkheden die de nieuwe secretaris en voorzitter op zich hebben genomen is het bezoeken van archiefbewaarplaatsen van NEHA-bruiklenen. Directe aanleiding hiertoe was het verzoek van het Gemeentearchief Zaanstad om een van onze bruiklenen, een minuscuul deeltje van het Honig-archief, in volledig beheer te mogen nemen. Een verslag van dit bezoek treft u verderop in dit jaarverslag aan (pp. 12-13).

Wat betreft de NEHA-collecties in beheer van het IISG is vermeldenswaard dat drs. Piet Lourens, die in 2024 overleed, een flink deel van zijn nalatenschap aan het NEHA heeft vermaakt. Oud-voorzitter Jan Lucassen heeft over deze collectie, en hoe deze te gebruiken voor onderzoek, een stuk geschreven (zie “Uitgelicht” onder het hoofdstuk Verzamelingen van het NEHA, pp. 7-8).

Ten slotte moest helaas de geplande NEHA-studiedag van november 2024 over economische ongelijkheid op het laatste moment worden verschoven in verband met de landelijke protesten tegen bezuinigingen op het Hoger Onderwijs die precies die dag bleken plaats te vinden. Gelukkig konden wij de studiedag verplaatsen naar begin februari 2025, en een sfeerimpressie van deze, in tweede instantie alsnog succesvolle, dag is – met dank aan mede-organisator en bestuurslid Selin Dilli – eveneens in dit jaarverslag opgenomen (p. 21).

Veel leesplezier!

Namens het bestuur,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Elise van Nederveen Meerkerk'. The signature is fluid and cursive, with a long horizontal stroke at the end.

Elise van Nederveen Meerkerk

Overeenkomst IISG-NEHA en bestuursorganen

In de overeenkomst tussen het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) en Stichting het NEHA (NEHA) uit 2004 zijn vier taken omschreven die het IISG vanaf 1 januari 2005 van het NEHA overneemt en waarover het IISG jaarlijks aan het NEHA verslag doet:

1. Het behouden, uitbreiden, ontsluiten en ter beschikking stellen voor onderzoek, tentoonstelling en andere doeleinden van de verzameling van het NEHA;
2. Het verrichten van economisch-historisch onderzoek;
3. Het scheppen van mogelijkheden tot publicatie van onderzoeksresultaten van economisch-historisch onderzoek of het op enigerlei andere wijze verstrekken van informatie die voor de economische geschiedenis relevant is;
4. Het bevorderen van (debat over) de economische en bedrijfsgeschiedenis in de ruimste zin van het woord door het beleggen van bijeenkomsten ten behoeve van begunstigers van het NEHA en andere belangstellenden in de economische geschiedenis.

Vanaf 2017 is de hechte relatie tussen het NEHA en het IISG verder verankerd in de vernieuwde IISG-statuten waarin wordt gesteld dat het IISG ten doel heeft “het bevorderen van de wetenschappelijke studie van de internationale en nationale sociaaleconomische geschiedenis in de ruimste zin”. En dat het IISG dit doel tracht te bereiken door: “het uitbreiden, ontsluiten en in stand houden van een wetenschappelijke collectie op sociaaleconomisch-historisch gebied”.

Bij het IISG was in 2024 Per Backhuis, medewerker van de afdeling Collectievorming, verantwoordelijk voor de economisch-historische collecties. Ontsluiting valt onder de verantwoordelijkheid van de afdeling Collectieverwerking en ter beschikking stelling onder de afdeling Publieksdiensten.

Het bestuur van het NEHA bestond in 2024 uit:

- Prof. dr. E.J.V. van Nederveen Meerkerk, voorzitter (2023-2026, eerste termijn)
- Prof dr. J. van Lottum, secretaris (2024-2027, eerste termijn)
- Drs. W. Terwisscha van Scheltinga, penningmeester (2022-2025, derde termijn)
- Prof. dr. K.J.P.F.M. Jeurgens, lid (2024-2027, derde termijn)
- Prof. dr. J. Bolt, lid (2024-2027, tweede termijn)
- Dr. Selin Dilli (2023-2026, eerste termijn)

Het bestuur van de Stichting Het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief (NEHA) en het bestuur van het Unger-Van Brero Fonds bestaan sinds 1 september 2010 uit dezelfde personen. Belangrijke doelstelling van dit fonds is het mogelijk maken van publicaties op het terrein van de economische geschiedenis, de historische demografie en de sociale geschiedenis, daaronder begrepen onder meer de koloniale geschiedenis, de

landbouwgeschiedenis en de vrouwengeschiedenis. Daarnaast is het Unger-Van Brero Fonds betrokken bij bijzondere leerstoelen op het terrein van de sociaaleconomische geschiedenis. Beide stichtingen streven coördinatie en wederzijdse versterking van activiteiten met betrekking tot de economische geschiedenis na. De stichtingen - ieder met eigen doelstellingen en middelen - zijn statutair verder geheel onafhankelijk van elkaar. Beide stichtingen hebben een ANBI-status.

Samenstelling Raad van Advies

In 2024 bestond de Raad van Advies van het NEHA uit de volgende personen:

- Jaap Barendregt, 2022-2025 (vijfde termijn)
- Ingrid Elferink, 2023-2026 (eerste termijn)
- Ben Gales, 2024-2027 (derde termijn)
- Danielle van den Heuvel, 2023-2026 (eerste termijn)
- Ernst Homburg, 2023-2026 (derde termijn)
- Agnes Jongerius, 2021-2024 (derde termijn – nam in 2024 afscheid)
- Vincent Lagendijk, 2023-2026 (eerste termijn)
- Rogier Overman, 2023-2026 (eerste termijn)
- Joep Schenk, 2023-2026 (eerste termijn)
- Chris Teulings, 2023-2026 (eerste termijn)

Leerstoelen

In 2024 was de positie voor Bijzonder Hoogleraar “Global History of Sustainable Development” vacant. In dat jaar heeft de Vrije Universiteit Amsterdam tot ons genoeg besloten de positie opnieuw in te vullen. De profielschets is wederom opgesteld en in januari 2025 geadverteerd. De verwachting is dat de procedure vóór de zomer van 2025 afgerond zal zijn. Jelle van Lottum neemt namens het NEHA-bestuur zitting in de Benoemings Advies Commissie. In het volgend jaarverslag zal hier verder over gerapporteerd worden.

Over een tweede (en mogelijk derde) bijzondere leerstoel is het NEHA-bestuur sinds eind 2024 in conclaaf met een andere universitaire instelling in Nederland. Hopelijk valt hierover volgend jaar ook meer te vermelden.

Verzamelingen van het NEHA

Acquisitie

Wegens een langdurige vacature bij de afdeling Collectievorming is de inzet op economische geschiedenis sinds begin 2024 beperkt. Per Backhuis, die ook verantwoordelijk is voor de sociale bewegingen in Nederland (IISG-collecties), heeft vooral geprobeerd de lopende zaken bij te houden.

In 2024 is verder gewerkt aan het opzetten van een project met Universiteit van Utrecht. Door middel van een serie interviews/“oral history” gaan onderzoekers informatie verzamelen over duurzaamheid in het bedrijfsleven. De verantwoordelijkheden zijn nader uitgewerkt, de geïnterviewden zijn geselecteerd en benaderd en de interviews zullen in de loop van 2025 afgenomen worden.

Naast het bestellen van relevante publicaties op het gebied van economisch historische geschiedenis bij boekhandel Erasmus en het afhandelen van aangeboden losse publicaties en stukken, is er een aantal collecties toegevoegd aan de NEHA collectie. Een daarvan is een mooie collectie centsprenten van P. Lourens, diverse prenten met vooral uitbeeldingen van ambachten en beroepen (zie “uitgelicht”, p. 7). Daarnaast een collectie boeken van J. Lucassen over de internationale baksteenindustrie (steenbakkerijen en steekbakkers met een focus op Duitsland en Nederland).

Een aantal lopende relaties zijn bijgehouden maar hebben nog niet tot resultaat geleid, vaak doordat bij de archiefvormer geen capaciteit, tijd of prioriteit beschikbaar gemaakt kon worden. Dat geldt ook voor (vaak digitale) aanvullingen op bestaande collecties, zoals van de AWWN.

Voor collecties die niet passen binnen het NEHA profiel wordt meegedacht en advies gegeven over waar ze elders ondergebracht kunnen worden, dit geldt bijvoorbeeld voor een mooie collectie gedenkboarden die, gezien de aard van het materiaal minder goed past in de collectie. NEHA is daarnaast in gesprek met de streekarchieven in Zaanstad en Tiel over het mogelijk omzetten van een langdurige bruikleen in een schenking (zie hieronder, p. 13).

Een aantal archieven heeft zowel een sociaalhistorisch als economisch-historisch belang. Zo is het archief van de Stichting Multi Nationale Ondernemingsradenoverleg (MNO) opgenomen in de collectie van het IISG, maar zeker relevant voor economisch historisch onderzoek.

Uitgelicht: De schenking van Piet Lourens (1946-2024)

Door Jan Lucassen

Piet Lourens kwam in 1988 bij de onderzoeksafdeling van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis werken en raakte vanaf ongeveer 2000 betrokken bij de NEHA-collecties (<https://iisg.amsterdam/nl/blog/memorial-piet-lourens-1946-2024>). Nog tot lang na zijn pensionering, nagenoeg vijftientig jaar, heeft hij gedurende enkele dagen per week talloze archiefstukken van de Bijzondere Collecties geïnventariseerd en ontsloten. Zijn opleiding als mediëvist in Utrecht had hem de brede historische en paleografische kennis gebracht die nodig is om de meest moeilijke handschriften van de laatste vijf eeuwen in een tiental talen te ontcijferen.

Geen wonder dat hij een bijzonder deel van zijn uitgebreide bibliotheek voor het NEHA had bestemd. Het gaat vooral om zogenoemde centsprenten, naast enkele monografieën op ons vakgebied, w.o. P.J. Beronicius, *Boeren- en overheidsstrijd voor de vuist gedicht, in 't Nederduitsch overgezet door P.J. Rabus* (Hoorn 1716), over de opstand van de Walcherense boeren in 1672, geïllustreerd door Caspar Luyken; *Sieben politische Fragen über die gegenwärtige Staatsangelegenheiten des Kaisers mit Holland* (Frankfurt 1784-1785), een uiterst zeldzaam werkje – vooral de drie delen, compleet in een band - over Oostenrijkse pogingen de Schelde weer open te krijgen, met een kaart van Zeeland en in rode losse letters de naam P.H. GRAF KOLOWRAT (wellicht de anonieme auteur); een luxe uitgave van C. A. Bergsma, *Handboek voor de vaderlandsche landhuishoudkunde* (Utrecht, 1842), 7 mooi gebonden delen van *De Aarde en haar Volken* (1865-1871), een curieus ongedateerd *Vrouwblad voor schooljeugd*. By N.J. de Haas te 's Hage; en tot slot een mooie aanvulling op onze grote collectie almanakken; een piepkleine in perkament gebonden *Kleine Friesche Almanak* voor het jaar 1869).

Centsprenten zijn de voorlopers van onze stripverhalen, zij het in de regel gedrukt, als een blad in folioformaat, veelal van houtsneden, later via steendruk en bijna zonder uitzondering met de hand ingekleurd. Hun oorsprong dateert al van de vroege jaren van de boekdrukkunst, maar zoals de naam al suggereert waren ze vooral populair in de negentiende eeuw. Toen kostten zij een cent (een muntsoort ingevoerd in 1822) en waren zodoende voor een breed publiek toegankelijk, vooral verkocht door colporteurs op week- en jaarmarkten en bij kermissen. Hun thema's, verbeeld in meestal 12 plaatjes, zijn beknopte volksverhalen (zoals bijv. Gulliver, Tijl Uilenspiegel, Assepoester, Stoute Hendrik of Paul et Virginie – belangrijk voor de houding van witte tegenover zwarte mensen), kinderspelen, het ABC, vaderlandse geschiedenis (met natuurlijk Van Speijk), Sinterklaas (nog zonder Piet), spreekwoorden en, economisch vooral interessant, ambachten en beroepen, inclusief het militaire met zoetelaarster en al.

Om vooral op dit laatste thema door te gaan: nauwkeurige vergelijking van de afbeelding van de beroepsbeoefenaren en de bijbehorende onderschriften kan een belangrijke bron zijn voor de geschiedenis van het werk. Dat kan door niet alleen deze collectie te bekijken (en te gebruiken als kleurenafbeelding in publicaties), maar deze ook te vergelijken met andere: in de NEHA-collecties met afbeeldingen zijn er al een aantal aanwezig, in huis ook de Meertens-collectie 42:59 (Collectie centsprenten van C. Bakker en G.J. Boekenooogen), en elders de grote verzameling van de Koninklijke Bibliotheek. Een dergelijke vergelijking is overigens geen sinecure aangezien dit vluchtige drukwerk bijna nooit voorzien is van een datum. De raadpleging wordt overigens bijzonder vergemakkelijkt doordat Piet Lourens niet alleen alle prenten keurig heeft laten inlijsten in passe-partouts, maar ook een mooie database heeft gemaakt van zijn verzameling, en tevens een 25-tal handboeken op dit gebied heeft verzameld, deel van zijn schenking.

Ter afsluiting de overgang van centsprent naar boekvorm, waarvan een bijzonder exemplaar vermelding verdient. Er bestaat een lange traditie in het afbeelden van paren mannen en vrouwen als representatief voor bepaalde beroepsbeoefenaren of nationaliteiten, of van combinaties van beide. Voor India zijn de oudste voorbeelden van series beroepen al vanaf ca. 1550 bekend, bedoeld voor Portugese kolonisten om mee naar huis te nemen of aan verwanten op te sturen.

In dit boekje, bewerkt door Robidé van der Aa staan "vreemde volkeren" centraal, waarbij deze aanhanger van het Réveil met name in zijn bijschriften een bijzondere nadruk legt op de verschillen van het door hem hartstochtelijk beleden Christendom en de godsdienstige opvattingen elders ter wereld. Op het linker plaatje wordt zo een Indiase fakir voorgesteld als typisch voor "het" Hindoeïsme; op het rechterplaatje benadrukt hij uiterlijke pracht en praal als typerend voor "de" Perzen.

Ontsluiting, collectiebeheer en digitalisering

Ontsluiting

Het eerder vermelde inventarisatie van het archief van de Algemene Werkgeversvereniging Nederland is afgerond. Daarmee is 136 meter archief uit de jaren 1919-1999 beschikbaar gekomen.

<https://hdl.handle.net/10622/ARCH00191>

Een deel van het acquisitiebudget is in 2024 ingezet voor een betere ontsluiting van de collectie Velle, een belangrijke collectie boeken en handschriften op het gebied van internationale handel en economische geschiedenis. De collectie was verdeeld over een aantal speciale collecties. Die zijn zoveel mogelijk in hun context samen beschreven en waar mogelijk de herkomst bepaald. Tevens is gebruik gemaakt van de gelegenheid om de collectie om te pakken en de conditie te checken en materiaal te herstellen. Hieronder doet Daniël van Heusden verslag van zijn werkzaamheden aan deze collectie.

<https://hdl.handle.net/10622/ARCH03971>

Ontsluiting van de Collectie Velle

Het grootste deel van 2024 heb ik besteed aan het opnieuw verwerken van de collectie J.A.L Velle. Deze collectie is in de jaren twintig van de vorige eeuw bij het NEHA terecht gekomen en is een enorm waardevolle verzameling materiaal op het gebied van economische geschiedenis. Onder andere paspoorten, kasboeken, correspondentie tussen handelaren, reisverslagen, contracten, verordeningen, stukken textiel en facturen uit een periode van 1400 tot en met 1925 kunnen in deze collectie gevonden worden. De nadruk ligt op de Lage Landen, met hier en daar documenten van personen uit andere Europese landen met wie handelaren contact hadden. Elk document is apart beschreven en als geheel geeft deze collectie een uniek inzicht in economische ontwikkelingen en handelsrelaties door de eeuwen heen.

De inventarislijst die bij deze collectie hoort bestond alleen in PDF-vorm en is in het project omgezet naar een inventaris in het archiefsysteem om zo de toegankelijkheid van de collectie te vergroten. Behalve het verbeteren van de beschrijving ging het ook om het verbeteren van verpakking, en veel documenten bleken speciale aandacht nodig te hebben. Deze zijn uitgevouwen, gladgestreken, gecontroleerd op schimmel en scheuren en waar nodig schoongemaakt. Textiel is waar mogelijk in Melinex hoezen geplaatst ter bescherming en oude omslagen zijn vervangen door nieuwe.

Dankzij dit project zal de collectie J.A.L Velle hopelijk beter toegankelijk en raadpleegbaar zijn, en zal het materiaal beter beschermd moeten zijn tegen verschillende vormen van schade. Hierdoor zal deze collectie hopelijk nog lang kunnen bijdragen aan historisch en economisch onderzoek.

D. Van Heusden, 27/05/2025

que en todo tiempo conste lo firmamos nros Nombres
 M. Sebastian de Fuentes, Juan Barrozo Del Porriño
 Baltazar Oyman, Don Pedro de la Cruz
 y Don van Bellemppe Barrozo del Porriño

De este tenor se han hecho y quatro Daptes, vno
 cumplido los demas quedan nulos y de ningun
 valor ni efecto — Oyman van Bellemppe

En la Ciudad de Hamburgo a diez y ocho dias del mes
 de Mayo del año de mil seis cientos ochenta y dos
 Yo Rodrigo Moller Not. y Escriuano publico por
 authoriad de Su Mage. Cesarea, domiciliado en
 esta dha Ciudad, saque este traslado de su Original y
 para este efecto me fue exhibido por el Sr. Juan
 de Herthog Reg. desta Ciudad a quien se le dio en
 fegar y va cierto y verdadero y se fe dello
 lo firme figne cho dia mes y año dho.

En testim. Alexoada
 lo firme y signe
 Rodrigo Moller
 Not. Caf. Publico 1682

Nos el dho. llamado Certificamos que Rodrigo Moller de quien
 va firmado y signado este presente Instrumento es tal Not.
 como se nombra feal legal y de oficio y como tal va
 y expone su Oficio y a sus Instrumentos testimonios y actas
 le a sido y da entera fe y credito en Juicio y fuera del
 p. que conste firmamos en Hamb. 18. de Mayo 1682

Martin Frey
 y Thom. Dreyer
 Gerhart Galt

Spaanstalig contract uit de Velle-collectie, Hamburg 1682

Het archief Roger Miellet was deels beschreven, maar daar zijn nu ook ca 2000 foto's, dia's en negatieven aan de inventaris toegevoegd. Het betreft diverse series van warenhuizen, winkelketens en winkels, zowel in Nederland als elders in West-Europa.

<https://hdl.handle.net/10622/ARCH02507>

Digitalisering

In 2024 zijn geen speciale collecties gedigitaliseerd. Wel is de collectie Prospectussen van L. Huysinga voorbereid voor digitalisering in 2025, controle op de inhoud en het materiaal gereedmaken voor het scannen. Het betreft prospectussen betreffende de uitschrijving van leningen en de oprichting van bedrijven en instellingen.

Met de herordening van de collectie Velle is deze collectie ook geschikt gemaakt voor digitalisering in 2025, als daarover afspraken zijn gemaakt tussen het IISG en het bestuur van het NEHA.

Beschikbaarstelling

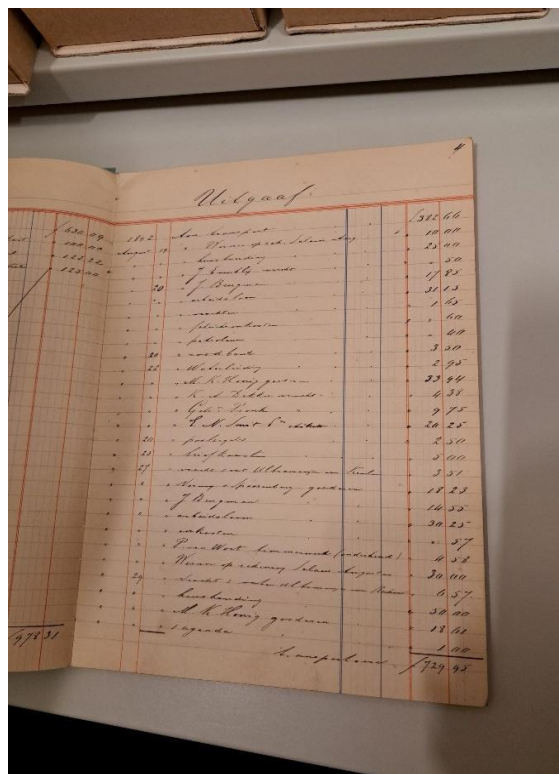
Buiten de beschikbaarstelling en het gebruik voor onderzoek via de studiezaal, is een NEHA publicatie (*Ueber Einschlüsse im Diamant*, H.R. Goepfert, 1862) in 2024 uitgeleend aan de tentoonstelling 'More Heat than Light', in Galerie de Stroom in Den Haag. De tentoonstelling van de Argentijnse kunstenaar Agustina Woodgate vertaalt de complexe dynamiek van quantumtechnologie naar een invoelbare en tastbare tentoonstellingsomgeving voor een breder publiek, in samenwerking met QuTech, het Nederlandse onderzoeksinstituut voor quantumcomputing en quantuminternet. De afzonderlijke kunstwerken zijn gebaseerd op dezelfde materialen die in de laboratoria van QuTech worden gebruikt: diamanten, lenzen, tijd en temperatuur.

Bruiklenen

Bruiklenen van het NEHA materiaal lopen via de afdeling Publieksdiensten van het IISG. Er waren in 2024 geen nieuwe bruiklenen. De volledige lijst met bruiklenen is te raadplegen via de NEHA website: [NEHA Bruiklenen Alfabetisch Overzicht.pdf](#)

Bezoek aan het Gemeentearchief Zaanstad – NEHA inbewaargevingen

Op 30 september 2024 brachten Elise van Nederveen Meerkerk en Jelle van Lottum, voorzitter en secretaris van het NEHA, een werkbezoek aan het Gemeentearchief Zaanstad te Zaandam om de NEHA-bruiklenen (of 'inbewaargevingen'), door te nemen. We werden hartelijk ontvangen en het bezoek verliep in een constructieve sfeer. Tijdens de bijeenkomst kregen we een helder overzicht van de staat en de toegankelijkheid van zes NEHA-archieven, inclusief de benodigde werkzaamheden voor afronding en verbetering.

Jelle van Lottum bekijkt de bruiklenen in het Archief Zaanstad. Foto's: Elise van Nederveen Meerkerk

Overzicht en stand van zaken van de archieven

- **Blauwselfabriek Jacob Avis Westzaan (1728–1964)**
Het archief verkeert in goede materiële staat en is goed toegankelijk. De inventaris heeft nog een inleiding (ca. 32 uur werk).
- **Familie Honig en firma oliefabricage (1669–1967)**
De inventaris is in bewerking en de staat is wisselend. Voor de afronding is circa 31 uur begroot.
- **Fa. Wed. J. te Veltrup en Zoon (1728–1964)**
Goed toegankelijk en in goede staat. Enkele registers dienen nog te worden overgenomen en een inleiding toegevoegd (ca. 13 uur).
- **Firma Van de Stadt timmerbedrijf/wijnhandel (1728–1964)**
Archief in goede staat, beperkte plaatsingslijst is gepubliceerd. Nog nodig: controle en aanvulling (ca. 36 uur).

- **N.V. Papier- en Papierwarenfabriek Westzaan (1868–1958)**

De materiële staat is wisselend en de inventaris nog niet voltooid. Afronding vergt circa 74 uur.

- **N.V. Weverijen van D. van Leyden & Zoon (1853–1963)**

Archief in goede staat. De herinrichting en beschrijvingen vergen nog ca. 28 uur.

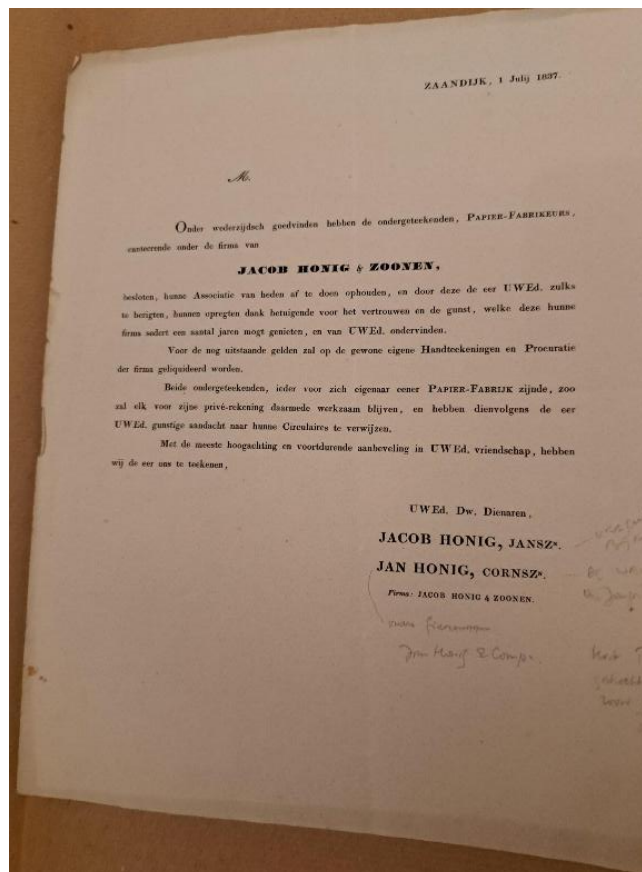
Conclusie en vervolg

De archieven verkeren over het algemeen in goede conditie. De belangrijkste aandachtspunten betreffen de afronding van inventarissen en materiële verzorging, voornamelijk bij de familie Honig en de Papierfabriek Westzaan. Het Gemeentearchief Zaanstad heeft aangegeven dat deze werkzaamheden met een beperkte investering grotendeels kunnen worden uitgevoerd.

Tijdens het bezoek is tevens gesproken over de hernieuwing van de bruikleenovereenkomst en kregen wij een rondleiding door het depot, waar de archieven zorgvuldig worden beheerd.

Vooruitblik: schenking Honig-collectie

Een belangrijk besprekingspunt was het voorstel van het gemeentearchief om de kleine Honig-collectie van het NEHA over te dragen aan hun bestaande Honig-archief. Gezien de omvang en de goede zorg ter plaatse achten wij dit een logische en wenselijke stap. Het bestuur heeft inmiddels ingestemd met deze schenking. De collectie zal hiermee beter tot haar recht komen als onderdeel van het overkoepelende Honig-archief.

Economisch-Historisch onderzoek in Nederland

Een belangrijke taak van het NEHA is het bevorderen van het economisch-historisch onderzoek in Nederland. Sinds 2005 is het economisch-historisch onderzoek van het NEHA geïntegreerd in de onderzoeksafdeling van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis. Van onderzoek naar ondernemers, bedrijfsleven en verzekeringswezen heeft het NEHA-onderzoek in Amsterdam zich in de laatste decennia verschoven naar het slavernijverleden en de economische consequenties daarvan. Daarnaast vindt ook onderzoek plaats naar de rol van kolonialisme op economische ontwikkeling in het globale zuiden, onder meer door Ulbe Bosma, maar blijft ook onderzoek naar industrialisatie in Nederland op de agenda staan, zoals het werk van Bas van Leeuwen.

In bijlage 1 (p. 22) is een overzicht te vinden van alle projecten die momenteel plaatsvinden op het IISG die een sterk economisch-historische component bevatten. Enkele voorbeelden die wij voor 2024 willen uitlichten zijn:

Onderzoeksproject Slavery Insured (IISG)

Sinds april 2023 doet Eva Seuntjens PhD onderzoek in het project *Slavery Insured: A study into the Amsterdam Assurantie Compagnie of 1771 and its involvement in the Atlantic slave economy*. Het project staat onder begeleiding van Prof. dr. Pepijn Brandon en dr. Sabine Go, die beiden verbonden zijn aan het IISG en Vrije Universiteit van Amsterdam. Met een compleet bedrijfsarchief, waarin alle financiële documenten bewaard zijn gebleven en zijn opgeslagen in het Stadsarchief van Amsterdam, biedt deze studie een unieke kans om licht te werpen op de Amsterdamse verzekeringssector en de betrokkenheid bij de slavernij in de late achttiende eeuw. Zo verzekerde deze maatschappij niet alleen het leven van honderden slaafgemaakte personen in de trans-Atlantische slavenhandel, maar sloot zij ook tientallen verzekeringen af op plantages, verzekerde hypotheek op plantages en verzekerde koloniale goederen die naar de Nederlandse Republiek werden verscheept en hier werden opgeslagen in pakhuizen.

Een voorbeeld hiervan is de verzekering van de hypotheek op de plantages de Osembo en Ongelegen. De plantages lagen aan de Pararivier in Suriname en waren eigendom van Christoffel Beudeker en zijn vrouw Geertruid de Bonté. Het was Hendrik Clerk, directeur van het plantagefonds, die de verzekering afsloot. Vanaf het midden van de achttiende eeuw werden plantages veelal gefinancierd door dergelijke plantagefondsen, waarin individuele beleggers kapitaal verschaften aan plantage-eigenaren via verhandelbare obligaties. Crediteuren konden echter het risico lopen hun geïnvesteerde middelen te verliezen. Deze verzekeringspolissen maakten toekomstige onzekerheden in zulke plantagefondsen tot een verzekeraar risico en verminderden zo de onzekerheid voor beleggers.

Het feit dat dit soort verzekeringen werd afgesloten toont aan dat de risico's die gepaard gingen met het systeem van de slavernij niet alleen verband hielden met de daadwerkelijke

slavenhandel, maar dat verzekeraars ook betrokken waren bij verschillende andere activiteiten binnen de slavernij-economie. De komende twee jaar zal dit onderzoek zich richten op het verder begrijpen van al deze activiteiten. Eva Seuntjens zal speciale aandacht geven aan de banden tussen de bestuursleden, aandeelhouders, en verzekerden, en de mate waarin financiële netwerken invloed hadden op zakelijke besluiten binnen het bedrijf.

Afbeelding van een van de journalen (1788-1796) uit het bedrijfsarchief van de Amsterdamse Assurantie Compagnie van 1771. Stadsarchief Amsterdam, Inv. nr. 556.

Events op het IISG

De NEHA workshop over ongelijkheid die gepland was eind 2024 is doorgeschoven naar 2025 (zie voor een verslag: “Activiteiten van het NEHA” hieronder). Er zijn daarnaast in 2024 een aantal andere publieksevenementen geweest die van economisch-historisch van belang waren (zie bijlage 1).

Op 11 maart 2024 presenteerde het IISG het rapport *Van slavernij tot liefdadigheid?* Dit rapport onderzocht het aandeel van slavernij en kolonialisme in de totstandkoming van het kapitaal van de Insinger Stichting. Het onderzoek laat zien dat het vermogen dat door de oprichters aan de stichting werd overgedragen onlosmakelijk verbonden was met slavernij en bredere koloniale ondernemingen. Het onderzoek werd uitgevoerd door IISG onderzoeker Bart van Holsteijn, inmiddels PhD student bij de Universiteit van Gothenburg. De stichting wilde met het onderzoek een duidelijk inzicht krijgen in de relatie tussen het vermogen van

de Insinger Stichting en het slavernijverleden. Henrick van Asch van Wijck, voorzitter bestuur van de stichting: “Dit in de hoop om een bijdrage te kunnen leveren aan de bredere maatschappelijke discussie rond dit onderwerp. Juist door hier transparant over te zijn en het ontstaan van het vermogen van de stichting te onderzoeken denken we dat het beleid van de stichting beter kan worden toegespitst op heling.” Onderzoeker Bart van Holsteijn: ‘Het kapitaal van de stichting werd gevormd uit erfenissen van de tweede en derde generatie Insinger-bestuurders van de gelijknamige onderneming. Hun rijkdom werd gevestigd met het profijt van bezit, beheer en belening van slaafgemaakten en plantages. Ook de bredere economische activiteiten die zij later ontwikkelden waren verweven met koloniale exploitatie en dwangarbeid. Na de afschaffing van slavernij werd dit kapitaal geïnvesteerd in een vastgoedfonds. Ook dat heeft bijgedragen aan het vermogen van de Insinger Stichting en de nauwe band met het slavernijverleden.’

Voor de volledige tekst van het rapport: <https://iisg.amsterdam/files/2024-03/IISG%20onderzoek%20Insinger%20Stichting.pdf>

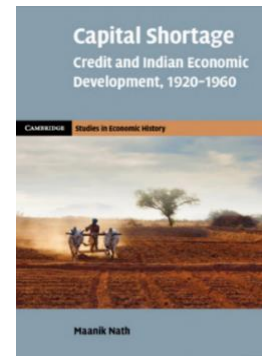
Naast bij het IISG in Amsterdam, vindt op tal van andere wetenschappelijke instellingen in Nederland economisch-historisch onderzoek plaats. De belangrijkste onderzoeksgroepen bevinden zich thans (in alfabetische volgorde) in:

- Rijksuniversiteit Groningen (onder meer het Center for Economic Growth and Development, en de afdeling Sociale en Economische Geschiedenis)
- Universiteit Leiden (Sociale en Economische Geschiedenis)
- Universiteit Utrecht (bij de onderzoeksgroep Economische en Sociale Geschiedenis)
- Wageningen Universiteit (bij de leerstoelgroep Economische en Milieugeschiedenis)

Verder gebeurt verspreid over onderzoeksinstituten in Nederland interessant economisch-historisch onderzoek, vaak op het snijvlak met de sociale en demografische geschiedenis. Voorbeelden zijn: Radboud Universiteit Nijmegen, Economische, Sociale en Demografische Geschiedenis; Vrije Universiteit Amsterdam; Erasmus Universiteit Rotterdam; Technische Universiteit Eindhoven.

Een aantal belangrijke verworvenheden van deze onderzoekers dient niet onvermeld te blijven.

In april 2024 ontving dr. Maanik Nath (Universiteit Utrecht) de eerste Monograph Prize in Economic and Social History, uitgereikt door de Economic History Society (EHS) in Groot-Brittannië voor zijn boek *Capital shortage: Credit and Indian economic development, 1920–1960* (Cambridge: CUP 2023).

In mei 2024 ontving een multidisciplinair consortium van psychologen, sociologen, economisch-historici en filosofen een onderzoeksubsidie van 30 miljoen euro voor onderzoek naar sociale cohesie. De komende tien jaar zullen er bijna 50 promovendi en 10 postdoc onderzoekers worden aangesteld om prangende maatschappelijke vraagstukken, zoals klimaatverandering, migratie en onze welvaartstaat te onderzoeken vanuit het perspectief van sociale cohesie. Als economisch-historici zijn Selin Dilli, Maanik Nath en Elise van Nederveen Meerkerk vanuit de Universiteit Utrecht betrokken. Voor meer informatie over het project, zie: <https://socion-program.org/>

In juli 2024 ontving dr. Tim Riswick een NWO-Veni beurs voor een driejarig onderzoek getiteld “Unravelling Health Inequalities: The Historical Roots of Inequality in Death and Disease in West-European Port Cities, 1850-1950”. Het project zal de sociale ongelijkheid op het gebied van gezondheid onderzoeken in drie West-Europese havensteden: Amsterdam, Copenhagen en Glasgow, tussen 1850 en 1950. Hij zal op grote schaal gegevens analyseren uit gedigitaliseerde patiëntenregisters en bevolkingsregisters om een vergelijking te maken van doodsoorzaken en ziekte in deze drie steden.

Per 1 september 2024 is Danielle van den Heuvel, lid van de Raad van Advies van het NEHA, benoemd tot hoogleraar Vroegmoderne Sociale en Economische Geschiedenis aan de Universiteit Utrecht. Haar onderzoek is interdisciplinair. Met behulp van cartografie en reconstructies van de stedelijke ruimte onderzoekt zij historische ongelijkheid in steden zoals Amsterdam, Tokyo en Jakarta. Daniëlles oratie zal plaatsvinden in november 2025.

In oktober 2024 ontving dr. Pim de Zwart (Wageningen Universiteit) een NWO-Vidi beurs van 800.000 euro. De Zwart gaat de relatie tussen ontbossing en kolonialisme in Zuidoost-Azië onderzoeken. In sommige gebieden leidde de wereldhandel sinds 1850 tot grootschalige ontbossing, maar in andere gebieden niet. De Zwart gaat de afname van het bosoppervlak reconstrueren aan de hand van koloniale kaarten en nagaan hoe koloniaal beleid, lokale landrechten en socio-economische en politieke ongelijkheden de ontbossing hebben beïnvloed.

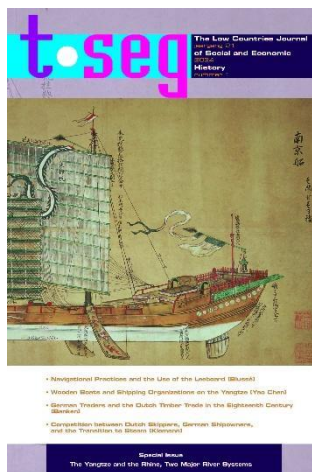
Eveneens in oktober 2024 ontvingen Michiel de Haas (Wageningen Universiteit), Swantje Falcke (Universiteit Utrecht) en Felix Meier zu Selhausen (Universiteit Utrecht) van NWO een XS-beurs van 50.000 euro om hun onderzoeken naar respectievelijk de opkomst en neergang van de Oegandese katoensector in de twintigste eeuw, klimaatverandering en migratie in Nederland sinds 1812 en demografische ontwikkeling in koloniaal Afrika in de verf te zetten. In december 2024 ontving Corinne Boter (Universiteit Utrecht) een zelfde beurs voor haar onderzoek naar technologische verandering en genderongelijkheid in de textielindustrieën in Nederland en Italië (1870-1920).

Publicaties mogelijk gemaakt door NEHA

Uitgaven namens het NEHA

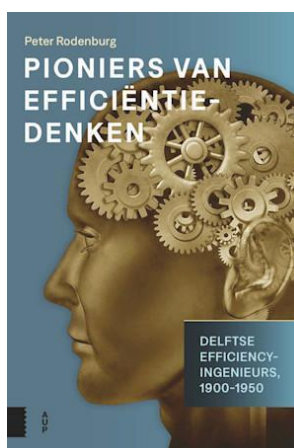
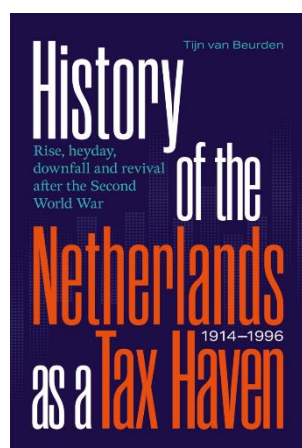
Sinds 2005 wordt, mede namens IISG en NEHA, het *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* (*The Low Countries Journal of Social and Economic History*) uitgegeven als open access tijdschrift. Sinds 2021 gebeurt dit bij Leuven University Press.

In 2024 verschenen onder meer een *special issue* dat vergelijkingen trekt tussen de riviersystemen in keizerlijk China en het Rijngebied, met bijdragen van Leonard Blussé, Yao Chen, Ralf Banken en Hein Klemann. In andere nummers werden artikelen geplaatst over uiteenlopende thema's variërend van de pest in de Middeleeuwen tot Leidse Revolutionair-Socialisten in het Interbellum.

Zie voor meer informatie over het TSEG, inclusief het archief met artikelen: <https://tseg.nl/>

Uitgaven gesubsidieerd m.m.v. het Unger-Van Brero Fonds:

Ook in 2024 subsidieerde het Unger-Van Brero fonds weer diverse proefschriften en andere monografieën. Vier hiervan verschenen ook in 2024. Het gaat om de volgende publicaties:

- Tijn van Beurden, *The History of the Netherlands as Tax Haven 1914-1996. Rise, heyday, downfall and revival after the Second World War* (Utrecht: Eburon, 2024).
- Jan Ploeger, *Het verstandshuwelijk van fiets en trein: kansrijke ketenmobiliteit sinds 1900* (Eindhoven: Stichting Historie der Techniek, 2024).
- Peter Rodenburg, *Pioniers van efficiëntiedenken. Delftse efficiency-ingenieurs, 1900-1950* (Amsterdam: WalburgPers/AUP, 2024).
- Naomi Woltring, *De marktconforme verzorgingsstaat. Nederlands neoliberalisme in de lange jaren negentig* (Amsterdam: Boom, 2024).

Activiteiten van het NEHA

Studiemiddag “Een Historische Blik op Economische Ongelijkheid en Samenleving”

Op **14 november 2024** zou het **NEHA** zijn volgende studiemiddag organiseren, getiteld *Een Historische Blik op Economische Ongelijkheid en Samenleving*, op het IISG te Amsterdam. Helaas werd het evenement afgelast vanwege nationale stakingen tegen de bezuinigingen op het hoger onderwijs. Het event heeft uiteindelijk plaatsgevonden op 4 februari 2025, maar omdat het voor 2024 gepland was, volgt hieronder een verslag.

In het licht van de groeiende maatschappelijke belangstelling voor inkomensongelijkheid en de verdeling van winsten, organiseerde het NEHA een workshop die deze urgente thema's onder de loep nam. Deze workshop was bedoeld om verschillende perspectieven uit nieuw wetenschappelijk onderzoek en het lopende publieke debat te verkennen en inzichten te delen over inkomensongelijkheid en winstverdeling, zowel op nationaal als internationaal niveau. Ook de rol van banken in deze kwesties kwam uitgebreid aan bod.

Het programma bestond uit vijf sprekers: drie uit de academische wereld en twee uit het maatschappelijke veld, die elk verschillende aspecten van economische ongelijkheid belichtten. In het eerste deel kregen we inzichten van academische onderzoekers over dit thema. Amaury De Vicq, universitair docent aan de Universiteit van Groningen, en Nico Wilterdink, emeritus-hoogleraar sociologie aan de Universiteit van Amsterdam, presenteerden over de langetermijnontwikkeling van particulier vermogen en inkomensongelijkheid in Nederland in de 19e en 20e eeuw. In haar presentatie zoomde Sarah Kuypers, senior onderzoeker en gastprofessor aan de Universiteit Antwerpen, in op de ongelijkheid tussen sociale groepen tijdens *les Trente Glorieuses*. In het tweede deel verschoof de focus van historische inzichten naar de hedendaagse situatie. De urgentie van het probleem werd benadrukt vanuit twee invalshoeken. Tijmen de Vos, onderzoeker en econoom bij FNV, sprak over "graaiflatie" en de beperkte loonontwikkeling van werknemers ten opzichte van de stijgende bedrijfswinsten in de afgelopen jaren. De presentatie van Thomas Bollen, financieel econoom bij *Follow the Money*, ging in op de complexiteit van ons financiële systeem en de rol daarvan bij het vergroten van economische ongelijkheid, aan de hand van artistieke illustraties. Aan het einde van het dagprogramma leverde bestuurslid Jutta Bolt, medeorganisator van de middag, enkele reflecties op de overlap en gemeenschappelijke thema's tussen de vijf sprekers.

Het was een levendige en rijke bijeenkomst met verschillende perspectieven en een actieve bijdrage van het publiek.

Amaury De Vicq presenteert op de goedbezochte NEHA-studiemiddag. Foto Elise van Nederveen Meerkerk

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht van alle economisch-historische activiteiten binnen het IISG in 2024

Met dank aan Karin Hofmeester

Economische groei, human capital ontwikkeling en instituties

Bas van Leeuwen heeft zijn economisch-historisch onderzoek naar economische groei, human capital ontwikkeling en instituties voortgezet. Hierbij lag de nadruk op het verzamelen van microdata en op instituties. Voor microdata is er een samenwerking opgezet met verschillende Chinese collega's voor de verzameling en publicatie van Household register data uit 1947.

De tweede pijler was het onderzoek naar instituties. Ofschoon instituties van groot belang zijn, hangt het antwoord op de vraag hoe zij economische groei en convergentie beïnvloeden af van allerlei factoren. In het artikel "Time in Office" wordt gekeken naar de werktijd van burgemeesters en de interactie met economische convergentie.

Publicaties:

- Minghui Li, Meimei Wang, Bas van Leeuwen, and Jieli Li, *Chinese Household Registration Data of Wudu County (Gansu Province), 1947: volume 1: text & data; volume 2: data; volume 3: data*. Series: The Quantitative Economic History of China; Vol. 8/1, 8/2, 8/3 (Leiden/Boston: Brill, 2024).
- Matteo Calabrese and Bas van Leeuwen, "'Time in Office" of City Mayors and Economic Convergence, c. 1870-Present', *The Journal of European Economic History*, 53:2 (2024), pp. 43-65.
- Matteo Calabrese and Bas van Leeuwen, 'Allocating uncertain occupational titles in census data: the 1939 National Register of England and Wales', *Journal of Interdisciplinary History*, 55:2 (2024), pp., 1-25.

HisGIS Nederland: Digitaliseren, Vectoriseren en Modelleren van het oudste kadastrale kaarten en registers van Nederland (ca. 1832)

In 2023 verwierf het IISG (co-PI: Rombert Stapel) een substantiële bijdrage van €750,000 verworven van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en het Ministerie van OC&W waardoor we de komende drie jaar intensief verbeteringen en uitbreidingen aan het HisGIS.nl project uit kunnen voeren. Dit doet het IISG samen met Team Geo van de afdeling Digital Infrastructure van het HuC. Het HisGIS project is ontstaan bij de Fryske Akademy, maar sinds 2019 ondergebracht bij het KNAW Humanities Cluster. In het project wordt beoogd om circa 17.000 kaarten met daarop circa 3 miljoen percelen in stad en platteland te digitaliseren, samen met de gegevens over hun eigenaren (naam, beroep, etc.), grondgebruik, en waardebeoordeling. Toegang tot deze unieke bron, gebruikt door beleidsmakers, economische historici, archeologen, ecologen en studenten, zal de komende jaren sterk worden verbeterd.

In de loop van 2025 worden de eerste resultaten van het harde werk van afgelopen jaar aan de systemen 'onder de motorkap' zichtbaar voor gebruikers. Op het IISG werken inmiddels twee student-assistenten, Wietse Karst en Kasper Veldhuis, aan de ontsluiting van twee typen voorbereidende stukken van het Kadaster (Tabellen 5 en 5bis) met een potentieel voor economische geschiedenis; evenals een vrijwilligerscoördinator, Marlies Koffeman.

<https://www.hisgis.nl/>

<https://iisg.amsterdam/nl/blog/hisgisnl-nieuwe-financiering>

Historical Atlas of the Low Countries (1350-1800) (HALC)

Nieuwe versies van de GIS database met lokale historische grenzen voor de Nederlanden (waaronder de volledige Benelux) zijn in 2024 beschikbaar gekomen (<https://hdl.handle.net/10622/PGFYTM>) (v. 10-14).

Op termijn moet de HALC samen met de door IISG beheerde NLGIS bestanden met historische gemeentegrenzen beschikbaar komen in één systeem dat ook aansluit bij moderne datalagen (zoals CBS). Hiermee ontstaat het eerste historische GIS op gemeenteniveau ter wereld dat zo'n lange periode beslaat, en waarmee effectieve en consistente analyse van diverse historische statistieken mogelijk wordt.

Voor achtergrond over het project:

- Stapel, R.J., 'Historical Atlas of the Low Countries. A GIS Dataset of Locality-Level Boundaries (1350–1800)', *Research Data Journal for the Humanities and Social Sciences* 8 (2023) 1–33 <doi:10.1163/24523666-bja10033>.

(Re)counting the Uncounted. Replication and Contextualisation of Dutch and Belgian Premodern Population Estimates (1350-1800)

Dit NWO Replicatiestudies project wordt geleid dr. Rombert Stapel (IISG). Het doel van het project is om vier van de meest gebruikte en meest recente bevolkingsschattingen voor de Nederlanden (het gebied dat ongeveer overeenkomt met Nederland, België en Luxemburg) te repliceren voor de periode vóór 1800: Faber et al. 1965, Blockmans et al. 1980, Klep 1991, en Paping 2014.

Op 16 oktober 2024 is het project in formele zin feestelijk afgesloten en zijn de eerste resultaten gepresenteerd aan een brede groep van belangstellenden, waaronder veel van de auteurs die aan de oorspronkelijke publicaties hebben gewerkt. Aan de datacollectie wordt voortdurend gewerkt (<https://datasets.iisg.amsterdam/dataverse/recountingtheuncounted>).

Slavery insured

Sinds april 2023 doet Eva Seuntjens PhD onderzoek in het project *Slavery Insured: A study into the Amsterdam Assurantie Compagnie of 1771 and its involvement in the Atlantic slave economy*. Het project staat onder begeleiding van Prof. dr. Pepijn Brandon en dr. Sabine Go, die beiden verbonden zijn aan het IISG en Vrije Universiteit van Amsterdam. Voor een uitgebreide beschrijving zie pp. 14-15.

Van slavernij tot liefdadigheid

Op 11 maart 2024 presenteerde het IISG het rapport *Van slavernij tot liefdadigheid?* Dit rapport onderzocht het aandeel van slavernij en kolonialisme in de totstandkoming van het kapitaal van de Insinger Stichting. Voor een uitgebreide beschrijving zie pp. 15-16.

The Global Business of Slave Trade: Patterns, Actors and Gains in the Early Modern Dutch and Iberian Slave Trade

This four-year project, funded by the SSH Open Competition M 2022 – Philosophy, Historical and Religious Science, is being developed at the IISH by Filipa Ribeiro da Silva (PI), and Philipp Huber (PhD), since November 2023. Its core researcher focuses on three central questions: i) What were the patterns of slave trade in the Indian Ocean, Indonesian archipelago and South China Sea (where were enslaved bought and where were they transported to)? ii) How was this commerce organized and by whom (peoples of Asian and African origin alongside Dutch, Portuguese, Spanish)? iii) What did those actors gain and lose? (E.g. economic power, political power and leverage, social prestige, and upward mobility?) and iv) How deeply involved in this business were the Dutch, the Portuguese, and the Spanish, the English, and the French, and what did this mean for the economies of their empires?

The team tackles these questions by centering research around three main regions that are pivotal to improving our understanding of slavery and slave trade east of the Cape of Good Hope, namely the trade from and to South and Eastern Africa, as well as around the South China Sea, and the Indonesian archipelago. The key expected outputs are: a new set of slave trade voyages to be added to the ESTA database; a Digital Humanities article; a Forum/Thematic dossier on the reconstruction of Asian slave trade on a peer-reviewed international journal; a PhD dissertation; and an edited volume.

Publication:

- Filipa Ribeiro da Silva, 'The Origins of Slavery in Cape Verde and São Tomé and Príncipe'. T. Spear (ed.), *Oxford Research Encyclopedia of African History* Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190277734.013.866>

Presentation:

- Kay Pepping, Pascal Konings, Philipp Huber, *The Potential of Digital Methods for Colonial, Maritime, and Slave Trade History in Asia*, 9th IMHA International

Exploring Slave Trade in Asia (ESTA)

Sinds 2016 heeft het project Exploring Slave Trade in Asia (ESTA) als doel de discrepantie weg te werken tussen de rijkdom aan beschikbare gegevens en bronnen die de historische slavenhandel in de Indische Oceaan en Maritiem Azië beschrijven, en het gebrek aan middelen om gedetailleerde interregionale en vergelijkende kwantitatieve analyses mee uit te voeren. Na eerdere stappen op het gebied van grootschalige data-invoer en -curatie resulteerden de inspanningen in 2023 in de publieke lancering van een online database, in te zien op <https://exploringslavetradeinasia.com>.

In 2024 groeide het bereik van de website verder: naast menig historicus vond ook het algemene publiek zijn weg naar het platform, en werd het materiaal breder opgenomen in onderwijsprogramma's over slavernij aan enkele universiteiten en middelbare scholen. Met name de interactieve kaart die inzichten in slavenhandelsroutes en -aantallen biedt, bleef de interesse van velen wekken – zoals ook bleek uit de reactie van koning Willem-Alexander tijdens zijn bezoek aan het IISG in december 2024. Tegelijkertijd werd er achter de schermen hard gewerkt aan het uitbreiden en opschonen van de database. ESTA kreeg vanaf juli 2024 de hulp van student-assistente Aleksandra Modelina, verbonden aan internationale projectpartner het Bonn Center for Dependency and Slavery Studies (BCDSS). Zij kon bovendien profiteren van de ontwikkeling van TIDES: een nieuwe invoeromgeving die het voor individuen of groepen mogelijk maakt om gegevens over slavenhandel op efficiënte en gebruiksvriendelijke wijze aan te leveren voor opname in de ESTA Database. Intern is de omgeving al in gebruik op het IISG. De verwachting is dat het met TIDES in de toekomst vele malen gemakkelijker wordt voor onderzoekers wereldwijd om data bij te kunnen dragen, wat essentieel is voor ons begrip van slavenhandel en slavernijregimes in Azië en de Indische Oceaan.

Presentatie:

- Kay Pepping, Pascal Konings, Philipp Huber, *The Potential of Digital Methods for Colonial, Maritime, and Slave Trade History in Asia*, 9th IMHA International Conference of Maritime History - Busan, Republic of Korea, 19 Aug 2024- 24 Aug 2024
[https://pure.knaw.nl/portal/files/1731135067/The Potential of Digital Methods for Colonial Maritime and Slave Trade History in Asia.pdf](https://pure.knaw.nl/portal/files/1731135067/The_Potential_of_Digital_Methods_for_Colonial_Maritime_and_Slave_Trade_History_in_Asia.pdf)

Investing in Dutch Brazil: Credit, Debt and the Sugar-Cycle in the Seventeenth-Century Atlantic World

Erik Odegard is in 2024 verder gegaan met zijn onderzoek naar de investeerders in de Nederlandse kolonie in Brazilië in de zeventiende eeuw.

Presentaties:

- Erik Odegard, *To Invade Brazil: Ships, Soldiers, and Supplies for the Invasions of 1624 and 1630*, Presentation at the international conference in Salvador (Brazil) on the Dutch invasions of Brazil in the seventeenth century, 23 Apr 2024
- Erik Odegard, *Good prize: Privateering, Prize Courts and Auctions in the Dutch Atlantic World, 1630-1664*, 9th IMHA International Conference of Maritime History - Busan, Republic of Korea, 20 August 2024

Commodity Frontiers Initiative

Ulbe Bosma speelt een leidende rol in het Commodity Frontiers Initiative (CFI), het internationale netwerk van wetenschappers, onderzoeksteams, NGOs en kunstenaars dat de rol van commodity productie in de ontwikkeling van het globale kapitalisme over de afgelopen 600 jaar en haar consequenties voor de huidige tijd bestudeert

In april 2024 ontving Ulbe Bosma een ERC Advanced Grant voor zijn project *SevenFrontiers: The Global South in the Age of Early Industrial Capitalism* om onderzoek te doen naar de sociale en economische transformaties in het Mondiale Zuiden die het gevolg waren van de sterke groei in de handel in grondstoffen tussen het einde van de Napoleontische oorlogen en de opening van het Suezkanaal in 1869. Samen met 2 postdoctorale en 2 PhD-onderzoekers en student-assistenten zal hij die transformaties bestuderen aan de hand van de zeven meest geëxporteerde grondstoffen uit het Mondiale Zuiden (suiker, katoen, koffie, thee, edelmetalen (goud/zilver), opium en granen). In de jaren tussen 1815 en 1869 maakte de export van deze overwegend arbeidsintensieve producten een krachtige groei door met grote sociale gevolgen voor de samenlevingen waar ze werden geteeld of gedolven. Het project onderzoekt veranderingen in arbeidsverhoudingen, en arbeidsverdeling binnen huishoudens, onder meer aan de hand van de bij het IISG reeds bestaande Collaboratory on the History of Labour Relations. Het onderzoekt tevens de rol van internationale handelshuizen in de rekrutering van arbeid en mobilisatie van kapitaal.

Publicaties:

- Ulbe Bosma, & Erik Vanhaute, 'Commodity Frontiers as Drivers of Global Capitalism', in: J. Whayne (editor), *The Oxford Handbook of Agricultural History* (Oxford: Oxford University Press, 2024), pp. 211-225.
- Ulbe Bosma, 'Epilogue Two: Commodity Frontiers in Historical Perspective: Lessons from Bolivia', in: C. Soliz, & R. Barragán (editors), *The Struggle for Natural Resources. Findings from Bolivian History* (Albuquerque: University of New Mexico Press, 2024), pp. 247-262.
- Ulbe Bosma, 'Red Harvests: Agrarian Capitalism and Genocide in Democratic Kampuchea', *Labor: Studies in Working-Class History*, 21: 1 (2024), pp. 143-144. <https://doi.org/10.1215/15476715-10949129>.
- Ulbe Bosma, S., Beckert, S., & Mindy Schneider, Hanne Cottyn & Robrecht Declercq (eds), *Kapitalisme. Zes eeuwen massconsumptie voor de middag. In Energie, Emigratie en Ecologie. (On)zin van wereldgeschiedenis* (Antwerpen: Ertsverg, 2024), pp. 19-36.

Een rechtvaardige energietransitie?

Op 3 juni 2024 ontving Timon de Groot de Instituut Gak-KNAW Award voor zijn onderzoeksvoorstel "Een rechtvaardige energietransitie? De aardgasrevolutie vergeleken met de huidige energietransitie". Met de Award krijgt De Groot een driejarige aanstelling als postdoctoraal onderzoeker bij het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG).

De aardgastransitie in 1959 had een ingrijpende impact op de Nederlandse arbeidsmarkt. Er ontstond nieuwe werkgelegenheid in sectoren die profiteerden van de aansluiting op het aardgas. Tegelijkertijd raakte een grote groep mensen werkloos. Nu Nederland zich opnieuw in een grote energietransitie bevindt, zal De Groot zich de komende drie jaar verdiepen in de historische casus van aardgastransitie (1963-1979) en deze vergelijken met de huidige overgang naar een nieuwe energiebron. De Groot koppelt de transitie aan werk in relatie tot het verlies van banen en het creëren van nieuwe functies. De centrale onderzoeksvraag is dan ook: hoe oefenen werkenden invloed uit op hun toekomst tijdens de overgang naar een nieuwe energiebron, en welke rol heeft collectief overleg daarbij?

Publicatie:

- Timon de Groot, 'Groningen. De Gouden Eeuw van het aardgas', in: Louis Sicking (ed.) *Elke provincie een eigen Gouden Eeuw: De bloeiperiodes van Nederland, 7de-21ste eeuw* (Amsterdam: Prometheus, 2024), pp. 229-250.

Electronic Repository of Russian Historical Statistics RISTAT <https://ristat.org>

Het Elektronisch Archief van Russische Historische Statistiek is een online database met basisindicatoren van sociale en economische ontwikkeling voor Ruslands regio's voor vijf historische steekjaren: 1795, 1858, 1897, 1959, en 2002. De data hebben betrekking op bevolking, land, kapitaalgoederen en agrarische, industriële en dienstenproductie. De database werd gezamenlijk ontwikkeld door het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, de New Economic School (NES, Moskou) en het Interdisciplinair Centrum voor Studie van Economie, Geschiedenis en Samenleving (ICSHE, Moskou). Het projectteam werkte onder leiding van onderzoekers Gijs Kessler (IISG) en Andrei Markevich (NES). De data zijn opgeschoond en gestandaardiseerd en worden beschikbaar gesteld in zowel Russisch origineel en Engelse vertaling. De data gaan vergezeld van uitgebreide documentatie over selectie, bewerking en mogelijke vertekeningen en lacunes. Het werk aan dit omvangrijke project startte in 2010 en in 2023 werden de laatste data-sets toegevoegd aan het platform.

In 2024 werden de data uit het Elektronisch Archief opgepikt door de onafhankelijke Russischtalige website "Om precies te zijn" (Russisch: Esli byt' tochnym), een project gericht op het beschikbaar maken van betrouwbare data over Ruslands sociale en economische ontwikkeling die in het huidige klimaat door censuur en zelfcensuur verdwijnen of minder toegankelijk worden. Zij koppelden de data uit het Elektronisch Archief aan actuele data om trends over de langere termijn te kunnen laten zien: <https://tochno.st/materials/my-izucili-istoriceskui-statistiku-rossii-s-konca-1890-x-godov-vot-sem-grafikov-o-tom-kak-xx-vek-izmenil-stranu?>

In Nederland maakte de auteur en Ruslandspecialist Sjeng Scheijen gebruik van de data uit het Elektronisch Archief voor zijn boek "Het andere Rusland", dat in december 2024 bij uitgeverij Prometheus verscheen.

Publicatie:

- Gijs Kessler, Regional Perspectives on Russia: Data from the Electronic Repository of Russian Historical Statistics. The Russia Program. George Washington University (2024), https://therussiaprogram.org/ristat_04152024

Overige economisch-historische lezingen op het IISG:

- Lezing 13 februari 2024: 'Bad and Old': The Rise and Fall of Popular Painting Ownership in Amsterdam, 1630-1780 <https://iisg.amsterdam/nl/events/popular-painting-ownership>
- Lezing 4 juni 2024: Wealth, Land and Property in Angola: A History of Inequality, Slavery and Dispossession <https://iisg.amsterdam/nl/events/wealth-land-and-property-angola>
- Debat 9 september 2024: Palestine in Focus - Multinationals op de werkvloer <https://iisg.amsterdam/nl/events/palestine-focus-multinationals-op-de-werkvloer>
- Congres 10 oktober 2024: Arbeidsinspectie in een mondiale context <https://iisg.amsterdam/nl/events/arbeidsinspectie-een-mondiale-context>
- Presentatie 16 oktober 2024: (Re)counting the Uncounted. Replication and Contextualisation of Dutch and Belgian Premodern Population Estimates (1350-1800) <https://iisg.amsterdam/nl/events/recounting-uncounted-replication-and-contextualisation-dutch-and-belgian-premodern>
- Debatavond 22 oktober 2024: Pride and Prejudice: misverstanden over de zeventiende eeuw <https://iisg.amsterdam/nl/events/misverstanden-over-de-zeventiende-eeuw>